

LAICI DOLAZE ILI CRKVA U TRANZICIJI

Željko Mardešić

STIPE TADIĆ, *Tražitelji svetoga. Prilog fenomenologiji eklezijalnih pokreta*, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", Zagreb, 2003.

Poslije rušenja Berlinskoga zida 1989. godine počelo se govoriti o bivšim socijalističkim zemljama da su u tranziciji. Dvanaest pak godina kasnije poslije rušenja dvaju nebodera u New Yorku 2001. godine govori se da je cijeli svijet ušao u tranziciju i da ništa više neće biti kao što je dosad bilo. U sjeni tih dviju velikih tranzicija zaboravilo se da je i Crkva ušla u neku vrst svoje tranzicije.

Tu njezinu tranziciju - možda riječ ne odgovara u svemu ustroju Crkve - obilježavaju tri prijepora. Prvi se prijepor uspostavio između zagovornika predkoncilskog ideološkog katolicizma koji povijest Crkve pokušava vratiti u prošlost i zagovornika koncilске obnove koji traže nove putove i čitaju znakove vremena iz budućnosti što nam nadolazi. Drugi se prijepor poveo između onih što smatraju da je svijet toliko ogrezao u grijeh i oholost da ga valja osuditi i do kraja uništiti kao nekog političkog protivnika i onih koji tome svijetu žele pomoći služeći mu, jer su svi ljudi djeca istoga Boga na nebu. Treći se pak prijepor vodi u samoj Crkvi između vjernika koji su zadovoljni stoljetnim ustrojem Crkve u kojoj je župa sve i svašta i onih vjernika koji se skupljaju u male unutarcrkvene pokrete, udruge i zajednice, pokušavajući oživjeti zajedništvo prve Crkve. Dok se o dvjema prvim prijeporima mnogo piše i govori, treći je prijepor o novim crkvenim pokretima ostao nekako unutar crkvenih krugova i o njemu se manje

zna.

Zato je ova knjiga dr. Stipe Tadića dobro došla i od iznimne je važnosti. One je zacijelo uspjeli dvostruki iskorak. Prvo, ta knjiga izlazi u širu društvenu javnost s jednim dosad manje poznatim unutarcrkvenim problemom. Drugo, taj je unutarcrkveni problem istražen i promišljen s jednom strogom znanstvenom metodom: onom sociologije religije.

Stoga će pisac u prvom poglavlju izložiti temeljne pojmove iz svojega istraživanja: pokrete, zajednice, grupe, crkve i sekte, dok će drugo i treće poglavlje biti posvećeno opisu korištenja metoda, dakle metodologiji. Četvrto je poglavlje bliže temi knjige, jer sustavno obrađuje poglavite društvene uzroke, razloge i poticaje za pojavu spomenutih unutarcrkvenih novosti. Drugim riječima, valja odgovoriti na pitanje: zašto su se pojavili i kako su se pojavili baš takvi pokreti, a ne neki drugi i drugačiji?

Općenito uzevši sekularizacija je redovito uzrok svih promjena u prostoru religioznosti. Jer, umjesto da uništi religiju, ona je kao protivposljedicu, zapravo probudila zanimanje za svetim i božanskim. Osobna je neovisnost stavila u ozbiljno krizno stanje sve velike sustave značenja, pripadanja i kolektivnog razmišljanja. Danas naime nitko ne želi i neće pripadati nečemu nego sudjelovati i birati u čemu će to sudjelovati. U središtu je dakle sloboda izbora, a ne pripadnost masi, pa bila ona i vjernička. Ako se tome pridoda nepovratna kriza svih ustanova i jačanje civilnog okupljanja, stvar postaje do kraja jasna. Kršćani se skupljaju u karitativne, biblijske, ekološke, molitvene, ekumenske, međureligijske, terapijske i slične zajednice, dok im je sve iznad toga manje važno. Slično je i s udrugama civilnog društva. Možda je to došlo od toga što su ljudi konačno uvidjeli gdje je mjesto najučinkovitijih djelovanja, a gdje izvorište ideoloških gubljenja vremena.

Drugi razlog bujanja novih crkvenih pokreta može se pronaći u velikoj pokretljivosti koja obilježava moderni i postmoderni svijet. U srednjovjekovnom i protureformacijskom katolicizmu sve se zbivalo u stajaćoj i nepokretnoj župi koja je čekala da joj vjernici dođu. Protivno tome, u naše doba treba ići u susret vjernicima, jer je teško u njihovoj zauzetosti očekivati da nam oni dođu. To je logika svih svjetovnih udruga, pa ni kršćanstvo im nije uspjelo umaći. U civilizaciji opće

pokretljivosti ne može jedino Crkva stajati i čekati da joj ljudi dođu.

U petom poglavlju prikazani su takvi unutarcrkveni pokret u svijetu i Hrvatskoj. Najvrjednija je svakako anketa - kombinacijom upitnika i razgovora - koja je obuhvatila sedam novih crkvenih pokrete u Hrvatskoj: *Djelo Marijino* ili pokret *Fokolara*; *Mali tečaj* ili *Kursiljo*; *Zajednica Molitva i Riječ*; *Zajednica Bračnih susreta*; *Pokret Franjevačke mladeži - Frama* i *Franjevački svjetovni red*.

Šesto poglavlje obznanjuje rezultate toga sociološkog istraživanja. Dva su pitanja bila postavljena članovima spomenutih unutarcrkvenih pokreta: o molitvenom životu i o vjerničkom ponašanja ili moralnim načelima na koje ih obvezuje crkveni nauk. Ovdje se naravno ne možemo osvrnuti na sve rezultate, ali neke moramo barem spomenuti. Među članove tih pokreta njih 90% redovito dnevno moli, dok 95% njih pohađa nedjeljnu i blagdansku misu. Za usporedbu upozorimo da je prosjek među katolicima koji žive izvan tih zajednica osjetno manji i iznosi 23% do 26%.

Trebalo bi se možda još zadržati na onim rezultatima koji govore o spremnosti opraštanja. Članovi koji svakodnevno mole njih 41% spremno je oprostiti onima koji im nanose zlo, dok je taj postotak 19% - znači dvostruko manji - među onima što se ne mole redovito. Drugim riječima, duboko osobna i iskrena molitva pomaže i potiče stvarati dobre ljude i vjernike, što kršćanstvu upravo danas najviše nedostaje i manjka. Sličan se podatak od 88% ponavlja u pogledu ljubavi prema nevjernicama, što je najodličniji znak i predznak vjerodostojnosti vjere i kristovskog nauka uopće. Jer i sicilijanske mafijaške obitelji vole svoje, pa se zato i kaže 'cosa nostra'. Nedavno pak istraživanja hrvatskog *Caritasa* i *Franjevačkog institute za mir* - pod zajedničkim imenom *Cropax* - pokazalo je i otkrilo da katolici izvan unutarcrkvenih pokreta nisu baš odveć spremni opraštati i pomiriti se s dojučerašnjim neprijateljima, što je pokazatelj vidnih razlike između zauzetih vjernika i folklornih posjetitelja crkve. Dapače, u usporedbi s nevjerujućim građanima ti su potonji uporniji u svojem ustrajavanju u nepomirenju.

U sedmom poglavlju pisac nastoji ustrojiti neku primjerenu tipologiju, a u osmom i devetom poglavlju slijede zaključci knjige. Dr. Stipe Tadić drži da se spirala promjena zavrtjela i da nije moguće zatvarati oči pred njezinim bjelodanim učincima u pojedincu i društvu.

Urbani je dinamizam naime sve zahvatio, pa tako i Crkvu. U tom smislu su upravo novi crkveni pokreti odgovor kršćana na sekularizaciju, ali u okviru i prilagođeno toj sekularizaciji i modernitetu. Njih obilježava zajedništvo, dobrovoljnost, pokretljivost i gorljivost. To se dakako isto može naći u civilnim udrugama suvremenog društva, ali bez kršćanske motivacije. Zato su danas kršćani bačeni na pluralističko tržište duhovnih ponuda. Ako se njihove vrednote ne pokažu - duhovnost i dobrota - neće im u tome nitko pomoći, najmanje država ili diplomacija ('Hic Rodhus, hic salta!').

Što na kraju reći čitateljima? Ova se knjiga u svakom slučaju pojavila u pravom trenutku za našu crkvenu javnost i teologiju. Jer kolikogod se izvlačili i zaobilazili probleme, nećemo uspjeti izbjeći ni teološkom prijeporu s pitanjem kakva nam je teologija tih pokreta, a niti strukturalnom prijeporu s pitanjem koliki naglasak treba staviti na župu, a koliko opet na nove crkvene pokrete. A baš će ova knjiga idealno služiti i poslužiti kao nužan uvod i neophodne priprema za taj dvostruki - teološki i strukturalni - prijepor. Otud onda naša preporuka za nesvakidašnju i danas tako potrebnu knjigu dr. Stipe Tadića.

RAZVOJ SUVREMENE DUHOVNOSTI

Luka Tomašević

JAKOV MAMIĆ, *Razvoj suvremene duhovnosti*, Hrvatska karmelska provincija sv. Oca Josipa, Institut za kršćansku duhovnost KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, Kršćanska sadašnjost/Mikrorad, Zagreb, 2003.

Knjiga *Razvoj suvremene duhovnosti*, docenta na KBF-u u Zagrebu dr. sc. Jakova Mamića, objavljena je u nizu Priručnika, svezak 70., u izdavačkoj kući «Kršćanska sadašnjost», Zagreb 2003. Sadrži 114 stranica, a podijeljena je na tri dijela: u prvom dijelu autor obrađuje korijene suvremene misli i kretanja koja su je oblikovala; u drugom dijelu obrađuje koncilsku duhovnost, dok u trećem nudi okosnice pokoncilске duhovnosti.

Ishodište za svoju odabranu tematiku autor uzima događaj II. vatikanskog koncila kojega drži prekretnicom kako u odnosu na tzv.